

La necessitat d'una formació a través de les arts a l'educació primària

Ricard Ramon (Universitat de València)

Huerta, R. (2019) *Arte para primaria*. Barcelona, Madrid.
Editorial UOC. 190 p.

La presència de l'art a l'educació és un aspecte essencial que sembla que ningú nega però que en la pràctica de la realitat quotidiana de les aules, dista molt de ser una situació idíl·lica. Pel contrari, l'educació artística ha sofert una involució progressiva i constant, producte de determinades polítiques de caràcter neoliberal i de mirada curta, que no són capaces d'entendre l'enorme potencial cognitiu que l'educació a través de les arts posseeix. Un potencial que ve avalat per molts estudis científics (Efland, 2004, Eisner, 2004, Goodman, 1995) i que a pesar d'això sembla que cal estar justificant de manera permanent, entrant en una pràctica de l'absurd que en realitat té més a veure amb posicionaments de poder polític en els espais de decisió, que en criteris estrictament pedagògics.

El llibre que en aquesta ocasió presenta el professor Ricard Huerta (2019) ve a cobrir un espai buit en la investigació al voltant de la presència de les arts a l'educació primària. Especialment perquè l'enfocament de l'anàlisi que planteja en el llibre, fuig del tipus de treballs als que estem acostumats a l'àrea. Un tipus de treball que és també molt necessari però que es centra en l'exposició de les pràctiques educatives que els professionals desenvolupen a l'àrea, compartint eixes experiències per fer que resulten útils a la resta de la comunitat educativa. El text del professor Huerta, està també farcit d'algunes d'aquestes experiències, però s'aproxima

a elles no com un catàleg d'experiències o receptes pràctiques per portar endavant amb alumnat de l'educació primària. Més bé, ho fa com un assaig de reflexions profundes sobre aspectes de més calat. En aquest sentit, a partir de les anàlisis profundes que planteja el llibre, deixa espai per a la construcció de dinàmiques pròpies, fomentades i fonamentades des de les reflexions que l'autor ens planteja.

Un aspecte que també és molt d'agrair és la necessitat que tenim des d'una posició seriosa, rigorosa i fonamentada de fugir de les receptes postulades per determinats «gurus» educatius, que especialment dins el món de l'educació artística s'han fet relativament populars amb uns missatges que arriben als docents de tots els nivells, per mitjans i amb interessos controlats per les lleis del mercat capitalista. Almenys des d'una posició ètica, fonamental en tota pràctica educativa, cal tindre present aquesta qüestió que l'autor explicita al text.

Però més enllà d'això, el més important del llibre se centra en proposar noves dinàmiques de relació entre les arts i l'educació primària, precisament perquè és a l'educació primària on el dèficit artístic és més notable en el desenvolupament curricular (Caeiro, Callejón y Assaleh, 2018). Unes dinàmiques que estan arrelades a l'essència de la mateixa pràctica artística com molt bé explica l'autor al llibre (Huerta, 2019) a: la poètica. La poètica com

a medi per a la creació d'escenaris educatius: «En nuestra labor de docentes y artistas somos generadores de poéticas, lo que supone implicar al conjunto de nuestras acciones en los ámbitos de lo creativo y lo expresivo» (p. 21).

L'autor també fa una revisió de la situació precària per la qual travessa la formació docent en educació artística, al temps que ho analitza en funció de les oportunitats que poden emergir d'aquesta situació i cap a la necessitat d'adaptar-se a les noves formes de creació digital contemporània.

Un aspecte que personalment m'ha semblat una aportació força interessant, és la proposta d'anàlisi que l'autor fa davant la proliferació de metodologies. Sembla que en el discurs i la recerca educativa, hi ha un afany per construir de forma permanent noves metodologies al temps que sol oblidar-se posar el focus d'interès de les pràctiques educatives en el temes que poden ser rellevants i suposar una preocupació dins l'àmbit social i cultural en el que ens movem. Temes de caràcter universal, de fonament ètic i filosòfic i que tenint els discursos artístics com a eina de treball, són espais per a crear allò que l'autor proposa davall la denominació de currículum vibrant.

Aquest concepte, el de currículum vibrant, és potser una de les aportacions més rellevants del llibre, on els docents que treballen amb les arts i les imatges com espai per articular les seues pràctiques educatives, tenen l'oportunitat i la necessitat de «propagar el atractivo poder de las imágenes y su mayor conocimiento hacia todos los ámbitos de primaria» (Huerta, 2019, p. 119).

La proposta d'un currículum vibrant implica que el professorat ha d'estar con-

nectat amb les problemàtiques i els interessos de l'alumnat de manera molt conscient i anar integrant-los de forma viva i constant dins el desenvolupament de les seues pràctiques docents. Un espai de treball que necessita d'una implicació permanent i una innovació i investigació constant, lluny de receptoris màgics. Ha de ser cada docent o cada equip docent els que treballen en dinàmiques adaptades als entorns i en consonància amb els interessos de l'alumnat: «Plantearse simplemente que el currículum se puede llevar a cabo sin una adecuación a los intereses coyunturales del lugar en el que impartimos las clases es un error de cálculo que no puede dar buenos resultados» (Huerta, 2019, p. 125).

Una forma de treball on s'integren els espais d'interacció entre les arts, les identitats i els mitjans artístics basats en la imatges (Ramon, 2019), i on l'espai per a les accions de defensa dels drets LGTBIQ o la integració entre art i disseny (Huerta, Alonso-Sanz i Ramon, 2018) a l'aula com a forma de creació de coneixement elevat, sense oblidar el paper que els mitjans audiovisuals contemporanis com el cinema o les sèries poden tenir en la creació d'aquest currículum vibrant integrador i present (Huerta, Alonso-Sanz i Ramon, 2019).

Alguns altres aspectes que destaca el llibre, dins tot el ventall de possibilitats des de les quals es pot treballar amb les arts a l'educació primària, és l'apartat que dedica a l'anàlisi de la potencial oportunitat que implica el fet que la major part de centres educatius, trien l'opció que l'assignatura d'arts visuals estiga impartida en anglès. Aquest fet que, sent realistes, de partida implica un posicionament estigmàtic cap a la matèria, l'autor l'aprofita i el converteix en una potencial oportunitat on incorpo-

rar els llenguatges artístics més contemporanis com la publicitat, el disseny, la fotografia o el vídeo.

Aspectes com la integració de les estètiques més contemporànies, la diversitat treballant en un sentit plural i incorporant la idea del *Artography* (Irwin, LeBlanc, Yeon Ryu, J. i Belliveau, 2018). Un concepte que naix en Canadà i que impregna d'una rellevància significativa a tota l'educació artística des d'una perspectiva radicalment innovadora. Ho fa en el sentit que connecta amb les arrels del que és ser un docent d'arts. Tot això són aspectes que també estan molt presents en l'anàlisi que desenvolupa el professor Ricard Huerta al llarg del llibre.

El llibre acaba fent una invitació a integrar i treballar amb artistes, combinant artistes contemporanis amb noms rellevants de la història de l'art, com a un fet necessari per totes les potencialitats educatives que comporta, així com convidant artistes a treballar directament a les aules amb el nostre alumnat. Es proposa així la creació d'un espai en el que les problemàtiques socials i culturals que estan presents als discursos de l'art contemporani es traslladen a l'aula, al temps que les problemàtiques educatives també s'incorporen al relat dels artistes.

En definitiva, el llibre en el seu conjunt es presenta com un text molt estimulant per a qualsevol docent en l'àmbit de l'educació primària, que tracte d'aplicar pràctiques innovadores a l'aula on trobarà a les arts el marc de referència perfecte per treballar pràctiques educatives revolucionàries. Revolucionàries, en el sentit de transformadores, i radicals, en el sentit d'arrelades a l'entorn, el territori i les persones. Pràctiques innovadores allunyades de les lleis del mercat i de l'espectacle dels gurus educatius, fent efectiva la necessària sinergia entre artistes, docents i escola. Tal i

com escriu el mateix autor: «La verdadera revolución del panorama educativo pasa por transformar los entornos y las acciones desde las artes» (Huerta, 2019, p. 180).

Referències

- Caeiro, M., Callejón, M. D. i Assaleh Assaleh, M. S. (2018) «La Educación Artística en los Grados de Infantil y Primaria. Un análisis desde las especialidades docentes actuales y propuestas a una especialización en artes, cultura visual, audiovisual y diseño». *Eari. Educación Artística Revista de Investigación*, 9, p. 56-80. doi:10.7203/eari.9.11337
- Efland, A. D. (2004) *Arte y cognición. La integración de las artes visuales en el currículum*. Barcelona, Octaedro.
- Eisner, E. W. (2004) *El arte y la creación de la mente*. Barcelona, Paidós.
- Goodman, N. (1995) *De la mente y otras materias*. Madrid, Visor.
- Huerta, R. (2019) *Arte para primaria*. Barcelona-Madrid, Editorial UOC
- Huerta, R., Alonso Sanz, A. i Ramon, R. (2019) *De película. Cine para educar en diversidad*. València, Tirant Lo Blanch.